

1

Усе починається з першого речення. Наступні слова трохи схожі на «дітей» цього речення. Коли я починала роман «Пахощі троянди та крові» фразою «Годинник у готелі “Балморал” пробив восьми, й Гарольд Мінк зрозумів, що цього дня помер», здається, точно знала, яку саме книжку збираюся написати.

Сюзан Купер

— Я — британська письменниця, пишу прозу. Народилася в лондонському районі Редбрідж 1 червня 1958 року, відома чорними трилерами, сповненими жаских описів. Зачарована глибинами людської психології, 2001 року опублікувала свою найвідомішу книгу «Пахощі троянди та крові», яка отримала Гран-прі кримінальної літератури* і за якою був знятий фільм з Ентоні Гопкінсом. Авторка більш ніж

Французька літературна премія, заснована 1948 року. Нею нагороджують найкращих французьких та зарубіжних авторів детективних романів, опублікованих того року, коли відбувається преміювання.

п'ятдесяти романів, перекладених двадцятьма п'ятьма мовами. 2011 року Єлизавета II вшанувала мене дворянським титулом. Живу в Парижі вже тридцять п'ять років, мене часто бачать, коли вигулюю свого англійського бульдога в районі Пале-Рояль. Хто я?..

Жоден кандидат не надав правильної відповіді. Почувши про Гран-прі кримінальної літератури, хтось запропонував Мері Хіггінс Кларк*, що, зрештою, мало певний сенс. Другий припустив, що це Ванесса Редгрейв, щоправда, пошепки й скривившись, бо усвідомлював абсурдність цієї пропозиції, адже міс Редгрейв, як усім відомо, актриса театру й кіно. «Я не Ванесса Редгрейв», — вів далі ведучий, перш ніж оголосити відповідь, як і щоразу, піднявши мізинець і картку з прізвиськом. Мабуть, він зробив це з полегшенням, бо Сюзан Купер — просте ім'я, яке легко вимовити французові, на відміну від Спрінгстіна, Джилленгола чи, ще гірше, Макконагі. Сюзан, яка не дивилася телевизор, лише пізніше дізналася, що її згадали в телешоу «Запитання для Чемпіона». Про це повідомив їй Бруно, асистент. Щоправда, він не додав, що жоден кандидат її імені так і не вгадав. Здавалося, це її потішило, тому що «О, так?», супроводжуване кивком, здавалося відповідною, навіть очікуваною реакцією на подібну новину. Сюзан цікавилася важливими подіями (загальними британськими виборами чи номінуванням однієї з її книжок на престижну премію) або, навпаки, була уважна до дрібниць (до того, як рука лежить на столі, або до

Мері Хіггінс Кларк (1927–2020) — американська письменниця, авторка романів у жанрі психологічного трилера.

відтінків губної помади). Те ж, що відбувалося між цими двома полюсами, її не хвилювало, й подібні нюанси якраз належали до дрібниць, їй не цікавих.

Яку ще інформацію можна викласти у відповідь на подальші, детальніші запитання? Що її батько, лейтенант Королівських військово-повітряних сил, прищепив їй дисципліну, тому вона починала роботу щодня ще до сьомої ранку й закривала комп'ютер лише після написання тисячі слів? Ніщо не приносило їй більшої насолоди, ніж опис тельбухів, вивалених із розпоротого черева, чи удару голови об бруківку. Хоча обсяг продажів її книг не можна порівняти з тим, що було на зламі тисячоліть, і що цей обсяг падав з кожним новим виданням, сукупні продажі зробили її однією з двохсот письменників, яких найбільше читали в світі між 2000 і 2005 роками. З незрозумілих причин її книжки досягли неймовірного успіху в Хорватії, де вона була відоміша, ніж Джоан Роулінг. Романи Сюзан Купер, назви яких містили слово «смерть» або його похідні, були найкращими («Чоловік мертвий», «Смерть, якої ми нікому не бажаємо», «Вбивство в Парижі»), а її найбільш успішний роман «Пахощі троянди та крові» становив виняток, який лише підтверджував правило. На звороті кожної написаної Купер книжки стоїть її підпис, так, ніби вона засвідчує власний текст. А ще в неї немає дітей, і материнство здається їй непоєднаним із письменництвом. Її паризька квартира, розташована на вулиці Терез, величезна, з безліччю коридорів і поворотів, у яких відвідувачі легко губляться. Вона поселила там свою дев'яностодворічну матір Елен, яка не зносить Францію і щодня заявляє, що хоче

повернутися на батьківщину. Інсульт вплинув на орбітофронтальну кору* старенької, тож вона втратила всі гальма. Могла запитати в жінки, яку зустріла в залі очікування, чи в неї ще бувають місячні, або сказати сусідці, яку побачила на сходах: «Ти й справді занадто жирна!». Роль асистента Бруно дедалі частіше поєднувалася з роллю медбрата Елен. А ще Сюзан кохала італійського адвоката на ім'я Чезаре, й порівняно з ним усі інші чоловіки здавалися їй нікчемними. Навіть зараз вони підтримували своєрідні гібридні стосунки, такою самою мірою флірт, як і просте товаришування. Зрештою, Сюзан любила пластівці Weetabix, які щоранку заливала гарячим молоком з ложкою акацієвого меду. І прокидалася щоночі за сорок хвилин по третій та незмінно починала розмірковувати над поліпшенням книжки, яку саме писала. І хоча це було незвично для письменників її покоління, вона любила певні розваги, які пропонував інтернет. І дуже пишалася своїми 52 437 фоловерами в Instagram, де регулярно викладала пости й читала всі повідомлення, які їй надсилали, навіть якщо рідко на них відповідала.

Того квітневого ранку, який навряд можна було б назвати прекрасним, — небо здавалося радше білим, ніж блакитним, яскраве світло практично не відкидало тіні, й температура була відповідна, — Сюзан працювала. Випроставшись у кріслі так, що профіль було видно по інший бік вікна, навпроти чудового

* Орбітофронтальна кора — ділянка мозку, яка виконує вирішальну роль у різноманітних емоційних та поведінкових функціях, відповідає за прийняття рішень.

фасаду готелю «Терез», балкони якого невдовзі мали прикрасити чарівні білі герані, вона перечитувала свій текст і при цьому гралася срібними кілечками ланцюжка, на якому трималися окуляри. Задоволена, глянула на цифри в нижньому лівому кутку екрана. Того ранку написала сімсот вісімдесят слів. Ще двісті двадцять до її денної норми. Нинішній опус під назвою «Смерть дощової суботи» був написаний уже на три чверті. За два тижні робота мала завершитися; в ній мало бути приблизно двісті сорок тисяч знаків, або ж п'ятдесят тисяч слів. Потім твір прочитає і прокоментує Бруно, поверне його Сюзан, а та надішле редакторці. Остання, як завжди, відповідь довгим повідомленням, у якому висловлюватиме запаморочливий захват, так, ніби отримала «Сто років самотності», цитуватиме один чи два уривки, одну чи дві фрази та повідомить приблизну дату публікації, щонайменше за два роки. Тому що це один із фахових принципів ля Купер, як колись її прозвали у The Guardian: завжди мати готовими кілька романів наперед, щоб темп двох щорічних публікацій не сповільнювався, якщо через якусь нещастя вона не зможе писати.

Але повернімося до нашого квітневого ранку.

Сюзан вирішила зробити перерву, піти заварити чай, отож вийшла з кімнати, схопивши мобільний телефон, який бездіяльно дрімав на секретері. На кухні радіо грало мелодію з фільму «Літо 42-го», на плиті варилися яйця, Паола терла свіжий пармезан. Підійшов бульдог Тібурс і притулився до ніг господині, затиснувши в зубах свій блакитний м'ячик зі шпичачками. Сюзан нагріла воду для чаю під розмову

про каракатиць, хоча не знала, звідки вплинула ця тема. Куховарка зауважила: «Це правда, дуже добре, наприклад, тальятеле* з чорнилом із каракатиць». Вона хотіла б це приготувати, але було б простіше, якби вони жили у Венеції, тому що тоді вона поїхала б на ринок Пескарія**, де щодня можна знайти щось свіженьке. Сюзан не зреагувала. Її увага була прикута до телефона.

Поки Паола розмовляла з нею, Сюзан відкрила Instagram і побачила, що за останні кілька годин у неї з'явилися двоє нових фоловерів, вісім лайків і що люди їй писали. Вона любила отримувати повідомлення. Більшість їх були компліментами, які навіть після багатьох років письменництва й далі надихали та мотивували. Їй писали таке: «Я щойно закінчив читати "Пахощі троянди та крові", роман, про який так довго говорили. У мене для вас є лише одне слово: НЕПЕРЕВЕРШЕНО!» Або: «Дякую за нові пригоди Вірджіла Брауна, які я просто проковтнув. Це ідеальна книжка, щоб відволіктися від думок про погоду, яка панує з понеділка». Ну, і в гіршому випадку: «Мені дуже сподобався роман "Твоє серце битиметься марно", навіть якщо я не очікував смерті міс Кавано, яку вважав несправедливою. З цієї причини дам йому лише чотири зірки на Goodreads...»

Повідомлення, яке Сюзан отримала того ранку, було трохи інше: «Я вбила його, будь ласка, допоможіть мені».

* Різновид класичної італійської пласкої пасты, часто у формі гнізд.

** Знаменитий ринок морепродуктів у Венеції біля мосту Ріальто.

Дивне відчуття, коли читаєш такі слова на екрані смартфона. Мовби тобі шепочуть їх на вухо. Відчуваєш їх щирість на відстані, навіть вгадуєш значення, яке вони матимуть у твоєму житті.

Сюзан підняла голову, усміхнулася Паолі і, не сказавши жодного слова, вийшла з кімнати. Куховарка подумала, що, мабуть, у письменниці виникла нова ідея для її книжок. Паола так і не помітила, що Сюзан не налила собі чаю, і поки лунали останні такти саундтреку з «Літа 42-го», зітхнула, вимкнула чайник і обережно вилила його вміст у раковину.

2

Стосунки між людьми зазвичай стають чудовими темами для книг.

Сюзан Купер

Повернувшись до свого кабінету, Сюзан навіть не сіла, а найперш з'ясувала, з якого саме акаунту надіслане повідомлення. Він належав такій собі Норі Мелькі, а в розділі «біографія» просто було вказано La No. Публікації в акаунті були нечисленні й не давали достатньо інформації. Насправді був лише один допис, без сумніву, важливий: Нора виявилася молодю чорнявою жінкою, яка вражала вродою. Одне селфі демонструвало її на пляжі з мокрим розпущеним волоссям, у купальнику, схожому на жовте дитяче бікіні, але світлина була розмита, бо фотографували проти світла, й саме це робило її просто чарівною. На іншому знімку дівчина позувала, сміючись, із келихом пива в руці, разом з двома іншими жінками її віку, на вулиці, розміщення якої зазначалося у публікації як Альфама, район Лісабона. В обох випадках